

„Se pare că la noi, imediat cum ieșim din adolescență,
brusc începem a îmbătrâni...”

Dragă prietene,

Îți imaginezi să-ți vezi, în sfârșit, realizat un vis demult dorit, dar să te uiți la el cu bucurie și tristețe. Bucurie pentru împlinire și descoperire. Tristețe pentru aceeași descoperire, care, totuși, întristează. Un sentiment

dedublat, cu două fețe! Or, în realitate, așa o fi?! Bucuria și tristețea fiind două din cele trei fețe ale personajului mitic. A treia rămânând la discreția mea, să mi-o închipui ca pe o mască sub care se ascunde adevăratul chip al visului împlinit.

M-am întors din Italia! Știi că plec. Ți-am relatat înainte de-a porni la drum. Acum vreau să-ți povestesc ce-am izbutit să adun în *aluna fermecată*, adică în memorie. Trebuie doar să-ți imaginezi... Italia cea cu surîsul Giocondei pe chip! Dar și cea care a acumulat într-o *cizmă* imaginară atîta istorie, încît te miri cum de nu s-a cufundat de preaplin în apele lacome pe care le-a străpuns cu tocu-i odată și pentru totdeauna (oare?)...

Visam să cunosc această țară! Iar de multe ori în vis vizitasem Italia. Mi-a fost călăuză mai întîi Gianni Rodari, atunci cînd m-a speriat realitatea, el mi-a oferit refugiu în poveste; apoi Robertino Loretti, mica-mare vedetă a copilăriei mele – îl imitam (atunci, în copilărie), *zbierînd* cu disperare în speranța că mă va descoperi și pe mine un cineva... Mai tîrziu mi-am ales și alte călăuze: Michelangelo, Rafael, Leonardo Da Vinci. Și, mai apoi, mai aproape de cea din azi, i-am descoperit pe Pavarotti, Fellini, Buzatti, Fallaci... Am ajuns să regret (trădînd în taină cauza lui Burebista și Decebal), că nu s-a extins, în spațiu și timp, Imperiul Roman, ca să ne cuprindă, să ne încorseteze, astfel încît să nu ajungem protejați de alte imperii mult mai barbare, mai nesățioase (deși toate au menirea de a cuceri și a domina). N-a fost să fie! Eram mult mai aproape de sorginte, de Munții Latinei din care ne tragem și, poate, n-am fi ajuns atît de rătăciți și mereu în căutare de sine. Am fi tînjit cît am fi tînjit după niște

idealuri pierdute în visurile dacilor și, asemeni unui orfan înfiat de o familie onorabilă, de viță, căpătăm și noi un strop de sînge albastru sau ne înzdrăveneam cu lapte de lupoaică, de n-ar mai fi putut nimeni (niciun neam rătăcitor) să ne schimbe, nici să ne modifice originea. Eram romani și... punctum! Nu ne mai ziceam români?! Sau poate, astfel, noi, aceștilați din spațiul în care a încolțit mărunțelul discordiei, nu ne mai frămîntam cu întrebări gen: *suntem ori ba români?* Nu se mai luau de piept înverșunații savanți, fiecare trăgînd fie spre turta coaptă de daci, fie spre pizza născocită de careva dintre multele și diferitele triburi adunate în spațiul botezat Imperiu Roman... Cine știe dacă ar fi fost mai bine?! Dar simt că nu era mai rău decît am ajuns după ce s-a scurs peste noi Timpul cu tot felul de scursuri, lăsîndu-ne precipitat înnămolit pe limbă, pe paginile istoriei; în fine, știrbindu-ne din ce ne-a fost merit.

Cînd scriam legenda *Domnița păstoriță* – despre curajul, dar și despre căderea (picajul!) dacilor, i-am *întîlnit* aievea (de fapt, în vis!) pe Zamolxis și pe Traian. Unul mi-a dat de înțeles că într-o zi, departe în timp, dar nu se știe în care veac și sub ce chip, vom da năvală și, într-un mod ciudat, vom cuceri Roma. Altul mi-a sugerat că cei cu ochii albaștri, de un neam cu mine, păstrează sînge de dac și (aceștia) niciodată nu trădează, pe cînd acei cu ochi negri, care au în vene amestec de sînge roman, mult mai facil pot fi convertiți la trădare. E o ipoteză care poate fi detronată ușor. Deși... Deseori m-am întrebant: *de ce unii de același neam cu mine simt atît de diferit, judecă altfel și tind prin tot ce gîndesc și fac spre neamuri străine... De ce?* Din același izvor alăptați (cu aceeași limbă, istorie *hrăniți*), unii tind spre rădăcini ancestrale, alții smulg cu dinții din aceleași rădăcini, ca să le stîrpească. Parcă aș pricepe (cauza) și, totuși, n-am ajuns să înțeleg (cu toate că bănuiesc... *de ce?*). Speram, dragă prietene, să nu-l fi supărat pe Traian Împăratul după scrierea mea bazată mai mult pe intuiție sau îmi ziceam că a fost *o coborîre și o înălțare în Timpul trecut*. Pe Traian, acel roman plin de încredere în sine, mai mult eu decît Dochia (prima domniță a dacilor), l-am respins,

împietrindu-mi imaginația pe Ceahlău și luând chip de păstorită cu o turmă de oi de asemenea împietrite. Cu siguranță nu l-am necăjit, personajele din cripta trecutului nu pot fi deranjate de cei intrați în Timp mult mai târziu. Altfel n-aș fi putut ajunge atât de simplu și fără pericole pe faimoasa peninsulă...

Italia îmi era și îmi este dragă. Probabil, a intuit și ea acest lucru, părea că mă așteaptă. M-a întâmpinat la aerogară o colegă de facultate – tot Claudia (!). Să-i fi prezis cineva – un profet!, cândva, că va ajunge menajeră în Italia, i-ar fi zis aceluia că e un păgîn aiurit sau și mai rău, l-ar fi numit profan, ca să nu zic prost. Îmi amintesc, era o studentă bună, apoi o profesoară adorată de elevi. Toate însă i-au rămas fixate în amintiri, ca ceva drag și dureros... *De bine nu fuge nimeni de-acasă!* a fost prima explozie de mărturisire a colegei mele. Apoi, mi-a arătat (mi-a *dăruit*) o Romă a ei – un oraș pe care dacă-l vezi nu-l mai poți uita. Ne-am plimbat ca niște prințese dezmoștenite pe lângă vestigiile unui trecut glorios: Colosseo, Pantheon, Foro Romano, Foro Traiano; Fontana di Trevi; Piazza San Pietro... Iar ca să pătrundem în Muzeul Vaticanului a trebuit să ne trezim cu noaptea-n cap. Aici când ajungi ești ademenit și coplesit de capodopere care au sfidat trecerea fulminantă a timpului și, ca în poveste, mergi spre ceva nepereche... Capela Sixtină!

Roma e o carte de istorie a omenirii plină de fapte și destine retușate de vitregiile vremii, dar și cenzurate de ignoranța inchizitorie a prezentului. La Roma, ca și în Atena, ai ciudata impresie că alături de tine sau în preajma ta se roiesc zeitățile – nu doar cele pietrificate în statui schiloade, cu fețe acoperite de măști mortuare, dar și altele pe a căror umbră transparentă pășesc călătorii curioși, dar atât de orbi, totuși. Am trăit clipe ciudate în *statul în stat* – în Vatican. Știi de ce mi-a amintit fiind acolo? De spaima care mi-o inspira în copilărie! O fobie ciudată pentru ceva care putea să schimbe lumea – și pe mine. Mi se părea că e locul de unde pornesc toate relele pământului. Așa ni se spunea, așa ni se inocula zi de zi – la școală, prin intermediul radioului, al presei. Se făcea tot posibilul ca să dăm crezare minciunilor, să ajungem la convingerea că suntem cele mai fericite creaturi din lume, născute în cel mai benefic spațiu și protejate de cel mai puternic regim de pe pământ. Aici fiind și abia acum am aflat că, bunăoară, cea mai bogată bibliotecă din lume cu literatură scrisă de comuniști se află la Vatican. Paradoxal, dar asta e! Doar ajungând să-ți cunoști inamicul, poți învinge... Alături de alți pelerini, dar

în solitudine, cu gândurile-mi dezrobite și eliberate (sper!) de mentalitatea de rob al destinului, am meditat câteva clipe și m-am rugat pentru încă alte câteva împliniri ale Neamului meu în fața raclei cu moaștele Papei Ioan Paul al II-lea, care mi-a fost și mi-a rămas drag... *O Dio, ascolta la mia voce/ e concedi al mondo per sempre/ la Tua pace...* (Giovanni Paolo II, *Le mie preghiere*).

Roma, dar și alte orașe italiene sunt invadate de monumente impozante – amprente ale unui trecut tumultuos. Admirându-le și trecându-le prin inimă pe toate, m-am întrebat: există oare un monument al durerii sufletești? Citisem că aici, pe această peninsulă, într-un oraș, există un monument al *omului urât*. Cît aș fi dat să-l văd! Dar, cu părere de rău, n-am reținut în care localitate o fi.

Când i-am spus altei prietene (care e la Verona de opt ani) câte am văzut, s-a mirat: *Eu în toți anii n-am reușit să descopăr atâtea...* I-am răspuns: *Eu am venit să văd, tu ai venit să muncești...*

Tocmai înflorise iasomia, teiul, magnolia. Aproape toate orașele prin care am trecut meteoric (Roma, Firenze, Bologna, Marostica, Ravenna...) păreau parfumate. Doar Veneția mi-a sfredelit nările cu miros de apă stătută. Pînă porni o ploaie înverșunată. Stropii cristalini, în căderea lor, încercau să spulbere olfacția imundă. La un moment însă căderea abundentă a apei cerești – cădere cascadică, m-a înspăimîntat: apele aruncate din cer se contopeau cu apele pământului. Părea o pînză impenetrabilă, ca la începuturi sau, mult mai grav: o declanșare a infernului, părea. Cu o zi înainte poposisem la Ravenna, la mormîntul lui Dante...

Iar după ce am trecut (în ultima mea seară pe peninsulă) prin Brescia pe *ulița licuricilor*, unde femei de toate vîrstele, dar și de toate neamurile, care mai de care mai despuiată, vîneau clienți nocturni, mi s-a frînt inima. Și iarăși mi-am amintit de Dochia. De astă dată convinsă de gestul ei, căci ea n-a dorit să ajungă sclavă sau vestală la Roma... Alt gând (rebel) tot atunci mă iscodi: *Crezi că era mai bine să se fi prăpădit în genune toate mamele, soțiile și fetele disperate de sărăcie? Mai bine decît să se fi lăsat duse de-acasă în lume de nevoi (și împotriva voinței lor!)?* După acest schimb de replici cu alter-ego, un întreg consiliu de gânduri răzvrătite s-a burdușit în scăfirlia mea. Unele, confesoare vetuste, susțineau că *bunicile și mamele noastre pe timpul foametei au dus-o și mai rău, dar n-au luat cîmpii*. Bineînțeles, imediat veneau alte argumente ce confirmau precum că *o coajă de pîine ar fi avut, ar fi găsit și copiii n-ar fi*

crescut fără mîngîiere, nici s-ar fi destrămat atîtea familii... Altfel zis: ne-am fi ținut sărăcia grămadă și... Per aspera ad astra (?!). Era, aparent, mai bine, numai că... Gîndurile-mi se lăsară din nou convertite, însă de alte argumente forte, de frînturi de istorii orale, cum li se zice acum, culese în timpul întîlnirii avute (la Academia di Romania, edificiu înălțat pe vremea regelui Ferdinand, de către statul român) cu femeii basarabence care muncesc în Italia. Iată doar cîteva mărturisiri:

1. *Am trei copii, toți minunați, capabili și în aceeași măsură de dragi nouă, părinților. Însă, doar unuia am fi putut să-i oferim șansa de a-și continua studiile. Cu salariul de profesor abia de-ți poți ține sufletul, darmite să înaripezi visele copiilor. Acesta a fost motivul care m-a dus de-acasă. Iar prin ce-am trecut, ajunsă în Italia, unul Dumnezeu știe, pentru că El m-a văzut și, pînă la urmă, m-a ajutat...*

2. *Ajunsesem la sapă de lemn! Fără loc de muncă, fără o susținere... Nimănui să-i pese de soarta familiei mele. Numai că nici aici nu mi-a fost mai ușor. Nu mă aștepta nimeni! Am dormit sub poduri, în case părăsite... O experiență pe care n-o uiți niciodată! Și nici dușmanului n-o dorești...*

3. *Dacă am văzut că nu e în stare nici soțul să ducă povara casei, am luat eu calea băjeniei. Cineva trebuia să se sacrifice! Am muncit din greu, am adunat bani, am înălțat o casă, apoi... Soțul meu (!) s-a căsătorit... Copiii pînă azi mă tratează ca pe o doică. Zău, nu mai știu ce-a valorat: să vin ori să rămîn...*

4. *Am fugit de-acasă din cauza violenței suportate în familie (soțul zilnic mă bătea!), dar și crizei din țară, dar și aici am îndurat și mai îndur umilință...*

5. *Îngrijim, iată, de bolnavi, de bătrîni neputincioși fizic și mental, iar părinții noștri mor în singurătate...*

Acum, ajunsă (eu!) acasă, mă întreb: *Oare bătrînețea părinților noștri e altfel?! Nu-și pierd și ei memoria? Și-mi răspund: Rămîn lucizi pentru că nu ajung la adînci bătrînețe. Îi frînge soarta! Se pare că la noi, imediat cînd ieșim din adolescență, brusc începem a îmbătrîni. Din cauza stresului... 99 de ani pentru bieții bătrîni din spațiul ex-sovietic e un vis cu surîsul strîmb, e o povară sau un blestem.*

Le ascultam – pe femeii (interlocutoarele mele): toate cu amprenta frumuseții pe chip, dar cu ochi atît de triști, încît părea că luaseră cu ele în străinie toată durerea de-acasă, ca să-i scape pe cei dragi de tristețe... Iar vorbele uneia dintre ele le-aș putea folosi drept motto la vreo scriere de-a mea: *Noi vom fi întotdeauna niște străini aici, dar cel mai dureros e că am ajuns străini la noi acasă!*

Dragă prietene, astea le-am văzut, întîlnindu-mă cu ai noștri în Italia: ochi triști, mîini bătătorite și dorul nestăvilit de casă. Dar și aici, acasă, poți descoperi același tablou: copii cu ochi la fel de triști, școli fără profesori cu experiență, spitale fără medici profesioniști...

Asta e!, au oftat gîndurile mele. Știu, inspirate de ce le-a fost dat urechilor să asculte, vor avea încă multe (și îndelung) de depănat. Dar mai e ceva: oftatul gîndurile mele e asemeni replicii judecătorului care le dă la toți și la toate dreptate...

La revenire am ales autocarul (căci mă dusesem în zbor de nerăbdare), voiam să retrăiesc ceea ce simte cel/cea la întoarcere din străinătate acasă. În autocar erau mai multe mame cu copiii lor, îi aduceau în vacanță la bunici. Mereu le făceau observație să vorbească în română. Ascultători, copiii vorbeau cîteva clipe româna, apoi treceau la italiană. Astfel se jucau între ei, simțindu-se mai în apele lor. Mă durea sufletul. Iar Alex, un puști de vreo șapte anișori, m-a fascinat, nu pot să-l uit. Îi tot zicea mamei, de parcă ar fi vrut să-mi mîngîie inima înjumătățită: *Mie, să știi, mai mult îmi place acasă, în Moldova, și am să rămîn să le țin de urît bunicilor. Tu fă cum vrei!...*

De-a lungul drumului (îl măsuram cu privirea din autocarul grăbit: simțea cum se vede cît dor de acasă duce!), o mîină nevăzută semănase maci, de parcă ar fi știut că e floarea care-mi este cea mai dragă. Mi se pare intangibilă frumusețea lor efemeră.

Dragă prietene, bănuiesc că te-am plictisit?! Voi încheia cu o întîmplare adevărată, povestită de o bunică (româncă de-a noastră), menajeră la niște castelani. Într-o bună zi, i-a venit pe ospeție nepoțelul. A cercetat el, curios, castelul impozant, apoi a întrebat: *Bunico, casa asta e a ta?* Bunica i-a răspuns: *Da și nu...* Nepotul a căzut pe gînduri. Apoi, cînd bunica l-a dus la mare, el a contemplat îndelung întinderea de ape și a întrebat: *Dar marea asta, bunico, e a ta?* Atunci bunica i-a răspuns ofînd: *Da, marea e a mea!*

Știu, știu că așteptai să-ți descriu întîi de toate frumusețile și misterele Romei. Dar, crede-mă, dragă prietene, mi-ar trebui cîteva nopți și cîteva zile pentru o descriere sumară, apoi o viață pentru a aprofunda cele înșiruite la repezeală. Iar între timp, tu s-ar putea să te plictisești și să treci la alte scrisori. Oricum, imaginează-ți că aș mai avea ce-ți povesti, dar trebuie să mă opresc aici, altfel...

Cu drag și nostalgie,

Claudia PARTOLE

Chișinău, 25 oct. 2010